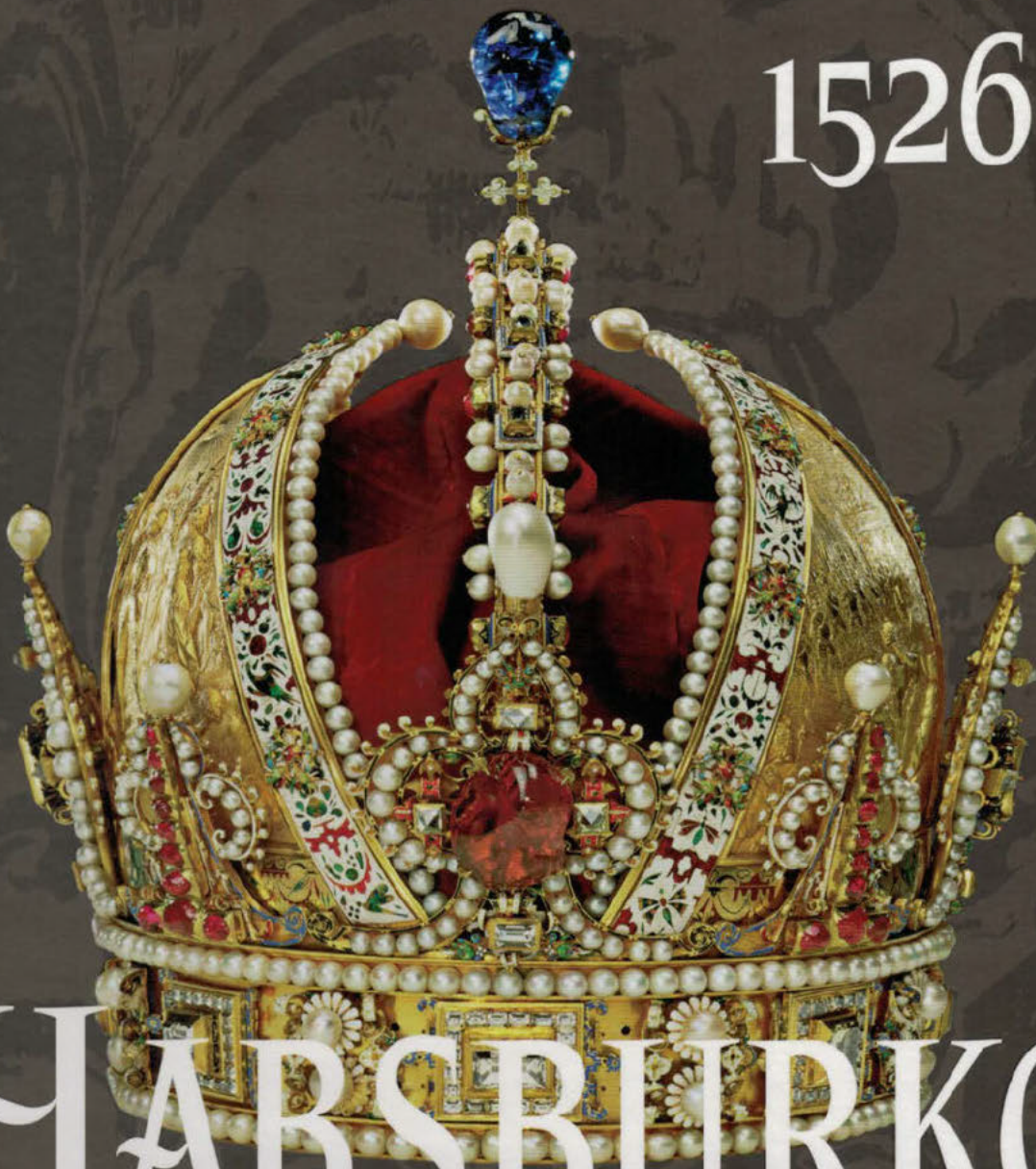

1526-1740

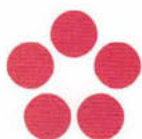
HABSBURKOVÉ

ZEMĚ KORUNY ČESKÉ VE STŘEDOEVROPSKÉ MONARCHII

VÁCLAV BŮŽEK
ROSTISLAV SMÍŠEK
(eds.)

Kniha vychází v rámci výzkumného centra Habsburkové v dějinách českých zemí raného novověku, jehož řešitelem je Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Lektorovaly: doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc., doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.

© Beatrix Bastl, Simona Binková, Lenka Bobková, Václav Bůžek, Ivo Cerman, Iveta Coufalová, Tomáš Černušák, Ivana Čornejová, Jiří David, Jaroslav Dibelka, Petr Fidler, Markus Gerstmeier, Jaroslava Hausenblasová, Mark Hengerer, Mlada Holá, Jiří Hrbek, Josef Hrdlička, Ondřej Jakubec, Pavel Král, Markéta Křížová, Jiří Kubeš, Václav Ledvinka, Pavel Marek, Eduard Maur, Jiří Mikulec, Géza Pálffy, Radmila Prchal Pavličková, Friedrich Polleross, Kateřina Pražáková, Jitka Rauchová, Peter Rauscher, Anton Schindling, Rostislav Smíšek, Vladimír Urbánek, Irena Veselá, Vít Vlnas, Petra Vokáčová, Margarete Wagner, Miroslav Žitný 2017

Cover © Vladimír Vimr, 2017

Typo © Bohuna Broumová, 2017

Maps © Jaroslav Synek, 2017

Všechna práva vyhrazena
All rights reserved

ISBN 978-80-7422-572-7

II.

Habsburští vládci

Vznik Rýnského spolku

Vestfálský mír nepřinesl klid do celé Evropy a nevytvořil předpoklady k působení říšského vojska. V Římsko-německé říši panovaly i nadále značné výhrady vůči dalším zvoleným římským králům a císařům z habsburské dynastie, tedy Ferdinandovi IV. a Leopoldovi I., jak na převážně katolickém západě, tak na protestantském severu. Protože dosud probíhala francouzsko-španělská válka, která zasáhla také západní oblasti říše, zanechaly

Kardinál Jules Mazarin byl od čtyřicátých let 17. století nevlivnějším rádcem a prvním ministrem francouzského krále Ludvíka XIV. Na mědirytu francouzského dvorského portrétisty Roberta Nanteuil je zobrazen ve svém paláci.

vestfálský mír a řezenský říšský sněm pocity nebezpečí. Nedostatek bezpečí provázal vznik řady aliancí, jež odpovídaly za provádění rozhodnutí říšského komorního soudu, vnitřní klid, výběr říšských daní a organizaci říšských vojenských jednotek. Roku 1651 se spojila tři brunšvická knížata. O rok později vznikla Hildesheimská aliance Švédska, Hesenska-Kasselska a zmiňovaných tří brunšvických knížat. K ní se připojil rovněž paderbornský biskup. Münsterkému biskupovi a neuburskému falckraběti by spíše vyhovovalo katolické spojení, které uzavřeli roku 1654 spolu s kolínským a trevírským kurfiřtem. Následujícího roku k němu jako mohučský kurfiřt přistoupil rovněž Jan Filip ze Schönbornu. Ten chtěl provádět společnou říšskou stavovskou politiku a zajistit říšským stavům politický vliv, proto usiloval o sloučení Hildesheimské aliance se spolkem katolických knížat a přičinil se o přistoupení Braniborska, Württemberska a Bavorska.⁵⁶³

Za této dosud nerozhodnuté situace zemřel 2. dubna 1657 císař Ferdinand III. V následném interregnu získal v Římsko-německé říši mimořádný vliv mohučský kurfiřt Jan Filip ze Schönbornu jako nejvyšší kancléř a předseda volebního kolegia kurfiřtů. Ludvík XIV., který dočasně usiloval o získání císařské koruny a hrozil válkou v případě, že 18. července 1658 bude zvolen některý z Habsburků na císařský trůn, přijal francouzské členství v Schönbornem vytvořeném Rýnském spolku jako kompenzaci za nezdar při volbě císařem. Již 14. srpna 1658 došlo ve Frankfurtu nad Mohanem k uzavření smlouvy mezi mohučským, kolínským a trevírským kurfiřtem, münsterským biskupem, Brunšvicem-Celle a Brunšvicem-Lüneburškem, neuburským falckrabětem, Hesenskem-Kasselskem a Švédskem. Francie k této dohodě přistoupila o den později.

Aliance, jakási paralelní říšská vláda, se jevila dostatečně silnou, aby již na samém začátku zabránila obávaným císařským zásahům do uspořádání Římsko-německé říše v neprospěch říšských stavů a průchodu císařských vojsk do španělského Nizozemí, jež však byly podle říšských zákonů legální. Toto preventivní blokování bylo pro říšské stavy důležité, protože aplikace 17. článku mírové smlouvy z Osnabrücku, tedy dodržování vestfálského míru rovněž ze strany Švédska a Francie, by mohla vést k válce. Říšské stavy nechtěly válkou odpovídat na dílčí porušení říšského uspořádání. Rýnský spolek, jehož členové byli zastoupeni delegáty, zasedal permanentně, měl finanční podporu Francie, která tak byla o říšských záležitostech velmi dobře informována zevnitř.

Spolek byl od svého vzniku až do let 1667–1668 platformou pro sdílení francouzských a říšských zájmů, nikoli pouhým nástrojem francouzské politiky v Římsko-německé říši. Již v průběhu druhé severní války se Francii nepodařilo přimět Rýnský spolek k vojenské podpoře Švédska proti polsko-litevskému státu a císaři. Na druhou stranu se však císař oliwským mírem z roku 1660 vzdal dobytých území. Největší úspěch, jehož Francie díky svému členství v Rýnském spolku dosáhla, bylo zabránění poskytnutí bezpečnostní garance pro burgundský kraj v Římsko-německé říši, již císař dlouhodobě a opakovaně požadoval. Francie tak mohla vést devoluční válku se Španělskem o državy španělských Habsburků v burgundském kraji, aniž by proti ní zasáhl císař a říšské stavy.

Když se podařilo roku 1661 dosáhnout prodloužení působení spolku, který byl zamýšlen vždy na tři roky, přistoupily k němu Přední Pomořany, Württembersko a roku 1664 i Braniborsko. Rýnský spolek se však dostal do krize. Francie přislíbila vojenskou pomoc Janu Filipu ze Schönbornu, který chtěl zabránit protestantskému Erfurtu, aby se vymanil z podřízenosti Mohuče a stal se bezprostředním říšským městem. Tento počín vedl roku 1664 k odklonu protestantských stavů od Rýnského spolku. Švédy naopak roztrpčilo, že spolek o rok později nepodpořil jejich agresivní politiku vůči Brémám. Za těchto okolností Rýnský spolek po nezdařeném jednání o prodloužení své činnosti roku 1668 zanikl.